

El gust per la lectura
Educació secundària

El cafè de la granota Jesús Moncada

Guia de lectura
Batxillerat i Educació de persones adultes

EL CAFÈ DE LA GRANOTA

JESÚS
MONCADA

lectura +

edicions
62

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Programa El gust per la lectura
2013-2014
Educació Secundària

Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

El cafè de la granota Jesús Moncada

Guia de lectura revisada a l'octubre de 2013

JOAN CHAVARRIA I PANISELLO
JORDI DOLÇ I CARTANYÀ
MÀRIUS PONT I FANDO

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial- Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

Introducció.....	4
Guia de lectura.....	5
Annex 1.....	30

INTRODUCCIÓ

Teniu a mans una guia de lectura d'un dels llibres de narrativa curta de l'escriptor de Mequinensa Jesús Moncada (1941-2005), *El Cafè de la Granota*. Com en les altres obres d'aquest autor de la Franja de Ponent, hi trobarem elements com l'antiga vila de Mequinensa, les persones que hi habitaven, les seves relacions, l'activitat quotidiana, les històries i tot el que hom es pugui arribar a imaginar.

Les activitats que es proposen permeten acompanyar la lectura comprensiva (amb tot el que comporta de comprensió del text i del context), reflexionar sobre els fets narrats i els plantejaments de fons, fer tasques d'investigació i exercicis de creació literària... Pel que fa a les activitats de llengua, se'n proposen al llarg de la guia de lectura dels diferents contes, però cal indicar que aquells professors que vulguin treballar més aquest aspecte trobaran una acurada anàlisi del model lingüístic d'aquest autor franjolí a *Guia de lectura de Jesús Moncada* d'Emili Bayo i Mercè Biosca (Barcelona: La Magrana, 1991).

Només desitjar que aquesta guia permeti a l'alumnat endinsar-se en un món tan ric i suggestiu com és el que va construir Moncada en les seves obres a partir dels records d'aquella Mequinensa de la seva infantesa i de la seva joventut, una Mequinensa desapareguda sota les aigües, però viva mitjançant la paraula.

GUIA DE LECTURA D'EL CAFÈ DE LA GRANOTA

Emili Bayo, referint-se al recull *El Cafè de la Granota*, escriu:

[...] es caracteritza per una gran homogeneïtat, aconseguida per la presentació de tot ell com una gran crònica on s'inclouen les diferents històries, d'una gran uniformitat. El narrador s'atorga el nom de cronista i s'esforça a convèncer el lector que la seva història és fruit d'una investigació, de contínues consultes. Generalment, el narrador pren com a punt de referència, com a testimoni d'autenticitat, la figura del vell Cristòfol. El vell explica una anècdota que constitueix part de la història del poble, però que, generalment, no va viure directament ell. Aquest personatge només fa de transmissor de la informació que la memòria popular [...] ha acumulat amb el pas dels anys. (p. 21)

Emili Bayo i Mercè Biosca, *Guia de lectura de Jesús Moncada*

1. «UN BARRIL DE SABÓ MOLL»

1. La primera narració s'inicia com una contalla: *Allò del Florenci va començar que ja es volia fer l'horeta d'anar a dinar —em digué el vell Cristòfol a La Granota mentre bevíem cafè [...] (p. 5)*

Des del primer moment entrem en l'artifici que formarà el fil conductor de moltes de les narracions que hi ha aplegades dins del llibre: el vell Cristòfol conta moltes de les històries de la vila a una persona molt més jove (que en molts casos apareix autoesmentada com a *cronista*) en un espai tan significatiu com és un cafè, el Cafè de la Granota:

- a) Qui és en realitat el cronista? Quina funció té plantejar les històries des d'aquest punt de vista? Quin rendiment dona a Jesús Moncada l'ús d'aquest artifici en moltes de les narracions?
- b) Quines característiques i quines funcions dels cafès d'abans, sobretot els dels pobles, fan que puguem considerar el Cafè de la Granota un espai especialment significatiu a l'hora d'explicar i recollir les històries?

2. Comenteu què podem inferir de les paraules que el vell Cristòfol diu al cronista una mica més endavant, respecte de la destinació de les històries que li està explicant:

Ja saps —però em faig la reflexió que els de fora no ho saben i els ho hauràs d'explicar— que el carreró de Sant Francesc és el més costerut dels que travessen la vila de dalt a baix, seguint el pendent de la serra, i van a morir a l'Ebre [...] (p. 7)

3. De fet, el vell Cristòfol no va presenciar més que una part dels esdeveniments que s'expliquen a «Un barril de sabó moll»: la resta són coses que ha sentit explicar. Comenteu aquest fet relacionant-lo amb:

- a) la manera com passen les històries i com s'expliquen després,
- b) les xafarderies que es generen, sobretot en comunitats petites.

4. Jesús Moncada, per a introduir-nos en l'ambient del dia dels fets, usa les frases següents:

- *uns núvols d'estalzi baixaven per l'Ebre*
- *pareixia que ens volien ruixar amb tintures de dols*
- *un dia lleig, xiquet, d'aquells que t'esmolten els nervis*

És com si l'autor ens digués que s'està preparant tempesta, al cel i als carrers de la vila de Mequinensa:

- a) Comenteu la relació entre aquesta descripció de l'ambient i l'encadenament dels esdeveniments que ens són explicats després.
- b) Observeu la manera de qualificar els noms: la funció adjectiva es pot fer mitjançant un adjectiu (*dia lleig*), un sintagma preposicional (*núvols d'estalzi*) o una oració de relatiu (*d'aquells que t'esmolten els nervis*). Feu vosaltres també combinacions d'aquests tipus aplicades a la descripció del temps meteorològic o a la del vostre entorn.

5. Pere Camps, patró del llagut Llampec, ordena al peó Florenci que porti un barril de sabó moll a la botiga d'Adelaida:

- a) Observeu bé la classe de càrrega i el tipus de recorregut que cal fer i valoreu l'esforç que suposa complir aquest encàrrec.
- b) Contraposeu les característiques del caràcter i la manera de ser de Pere Camps i de Florenci.
- c) Analitzeu la manera com Pere Camps parla a Florenci. Quina reacció pot provocar en qualsevol persona aquesta forma de donar una ordre?
- d) Feu que dues persones de la classe assumeixin els rols de Pere Camps i de Florenci i que representin diverses maneres menys violentes de fer portar el barril de sabó moll a la botiga d'Adelaida.

6. Jesús Moncada ens va descrivint amb pèls i senyals els diferents llocs per on va passant Florenci amb la seva pesada càrrega, fent-la rodolar costa amunt, i la reacció dels diferents personatges que hi ha en aquest recorregut:

- a) Quina funció té de cara al lector aquest alentiment i aquest detallisme del recorregut?
- b) Recolliu ordenadament els noms dels diferents carrers i indrets per on passa Florenci: molló de Pedret, carreró de Sant Francesc, barberia de la Clenxa, etc. Són elements més que suficients perquè pugueu fer una mena de plànol on quedi representat gràficament aquest recorregut, amb indicació dels diferents llocs esmentats en el text. Intenteu relacionar el resultat amb el plànol reproduït a l'annex 6.
- c) Recolliu els noms dels diferents personatges amb què va topant Florenci i els comentaris que fan alguns d'ells. Poseu-vos en la pell de Florenci i digueu què

devia estar pensant en el seu interior. Quina càrrega li afegeix el fet que es posi a ploure?

7. Totes les circumstàncies aboquen al desenllaç: el barril de sabó moll baixant descontrolat per la costa —evidentment, molt més de pressa que no havia pujat— fins a estavellar-se i produir un gran espetec. L'autor planteja diverses hipòtesis. Digueu per quina us inclineu cadascú de vosaltres i justifiqueu la resposta:

- se li va esmunyir de les mans perquè el sabó moll llisca molt,
- va ser a causa del cansament,
- no va ser casualitat que el barril baixés just en el moment que Pere Camps pujava per la costa.

8. Justifiqueu per què a Florenci li va quedar el renom de Sísif de la Ribera. A més, busqueu què vol dir l'expressió *un treball de Sísif*.

9. Al llarg del text, no solament ens anem assabentant de l'episodi del Florenci empenyent el barril de sabó moll, sinó que anem entrant en un seguit del que podríem anomenar «històries paral·leles»: fets i anècdotes referides, sobretot, als personatges que anem trobant pel camí (tècnica que és bastant habitual en els relats curts de Moncada i que, per tant, es repeteix en moltes de les altres narracions aplegades a *El Cafè de la Granota*):

- a) Feu unes fitxes encapçalades amb el nom dels personatges següents i escriviu-hi les informacions que l'autor ens ofereix sobre ells:
  - Pere Camps
  - Marieta Peris, la Gramola
  - Adelaida
  - Miquel, la Clenxa
  - Honorat
- b) Quan el vell Cristòfol està parlant de Marieta Peris és a punt d'explicar-nos el que hi va haver entre ells dos, però ho deixa córrer. Podeu dir per què prefereix no fer explicacions sobre aquesta relació? Penseu que la subtil insinuació és suficient per a treure'n conclusions? Quines?

2. «LA PLAGA DE LA RIBERA»

1. Aquest conte està redactat en forma de carta: la que escriu Jeroni Salses i Santapiga, agutzil, al director de la presó de Lleida. El primer que fa Jeroni és presentar-se d'una manera prou original: explica els defectes que observa en molts altres agutzils dels pobles del voltant —ell és com cal, faltaria més— i s'esplaia en la bona tècnica que cal posseir a l'hora de fer pregons. Llegiu-lo detingudament i després feu les activitats que us proposem:

- a) Elaboreu, a partir del que explica Jeroni en el llarg paràgraf inicial, un manual o un decàleg de com s'ha de fer un bon pregó.

b) Extrapoleu algunes de les recomanacions que siguin aplicables a qualsevol intervenció oral en públic. Apliqueu-les com a pauta d'avaluació a les vostres exposicions orals a classe.

c) Jeroni diu que cada pregó requereix la seva manera de fer-lo: [...] *cada pregó requereix el seu to de veu, la seva melodia, amb unes pauses ben col·locades i uns punts de força i lluïment.* (p. 11)

Per tant, anunciar que es faran comèdies a la plaça —posem per cas— no és el mateix que pregonar que ha fugit una somera, i si un anuncia sardina fresca, cal provocar el desig en els oients. Jeroni en posa molts, d'exemples. Repartiu-vos-els per sorteig, o triant aquell que més us agradi, i intenteu fer una pràctica d'expressió oral consistent a fer un pregó en què el contingut i la forma es reforcin mútuament.

d) Redacteu una presentació pròpia on s'expliqui breument el que heu fet a la vida i les diferents tasques que esteu fent actualment.

2. Tota la història que explica va començar amb l'ensorrament del terra de la sala d'actes de l'ajuntament. La petita catàstrofe va ser el que va fer prendre definitivament la decisió d'enderrocar l'edifici vell i fer-ne un de nou:

a) Quan va cedir el paviment de la sala d'actes, un parell de regidors van fer cap al jutjat municipal, que ocupava les estances del pis de sota:

— Informeu-vos de les funcions que tenen atribuïdes els ajuntaments o corporacions municipals, per una banda, i els jutjats de pau, per l'altra.

— Situeu l'ajuntament i el jutjat municipal de la població on viviu.

b) Llegiu bé el repartiment que es fa dels mobles, el paperam i tot el que hi ha dins de l'edifici. Què n'opineu, del lot que li toca a Jeroni? Veieu justificada la reacció d'Elisenda, la seva muller?

3. Comenteu el text següent i digueu quins elements irònics i humorístics hi trobeu:

El retrat del rei, per la cosa del respecte, el vam penjar al capçal del llit, però al cap d'una setmana el vam treure al menjador, perquè a l'Elisenda li feia vergonya despullar-se davant Sa Majestat i a mi em cohibia. Vostè ja m'entén, oi? Un és abrandat de mena i fer segons quines coses en presència de la reialesa... (p. 14)

4. Valerià, la Plaga de la Ribera, viu una terrible dualitat: té molta traça per a fer tota mena de treballs casolans, però és un veritable malastruc a l'hora d'exercir la que és la seva veritable vocació: fer de delinqüent. Des d'aquest punt de vista, l'habitual distinció entre virtuts i defectes sofreix una transposició i, per a la Plaga de la Ribera, són defectes el que en altres serien virtuts, i voldria posseir unes virtuts que la majoria tenim etiquetades com a defectes o males conductes:

a) Feu una llista de les «coses honrades» que fa i sap fer Valerià.

b) Feu una llista del episodis en què ha tingut veritable malastrugança i digueu quines «qualitats» voldria tenir Valerià, la Plaga de la Ribera.

c) Quins són els elements que contribueixen que la Plaga de la Ribera se'ns faci simpàtic?

5. Finalment, Jeroni fa la petició, que és el veritable motiu de la carta. Quina és exactament? Comenteu el joc irònic originat pel fet que la petició la faci precisament un agutzil, que està al servei de la llei.

6. En quines característiques pensa exactament Jeroni quan escriu: *A veure si entre tots donem una empenta a aquest ganàpia i en fem una persona de profit!* (p. 16)?

7. Escriviu la hipotètica carta de resposta del director de la presó de Lleida a la carta de Jeroni, l'agutzil de Mequinensa. Podeu imaginar dos tipus de resposta: una en el seu paper d'estricta garant de la llei i l'ordre, i una altra, seguint-li el joc a Jeroni.

3. «ABSOLTES I SEPELI DE NICOLAU VILAPLANA»

1. El conjunt de fets explicats en aquest conte transcorren en quatre moments diferents. Escriviu, de manera sintètica, tots aquells fets que apareixen al relat i classifiqueu-los segons els quatre dies en què va ocórrer cadascun d'ells:

<i>Temps</i>	<i>Fets</i>
Dia de la mort de Nicolau Vilaplana	
Dia de l'enterrament de Nicolau Vilaplana	
Dia en què el vell Cristòfol explica els esdeveniments (20 anys després)	
Dimecres anterior a l'explicació de Cristòfol	

2. El problema que es planteja és que, vint anys enrere, bona part de la societat mequinensana havia hagut de triar entre anar a l'enterrament de l'oncle Nicolau o anar al *partit de futbol més important de la temporada*:

Tanta dèria que teníem per aquell partit i al final ens va passar el que sovint passa amb moltes coses de la vida, que les esperes amb candeletes i al final et quedes amb un pam de nas... (p. 18)

En definitiva, es tracta del vell dilema: triar entre allò que ens agradaria fer i allò que hem de fer. Enumereu casos en què vosaltres us hàgiu trobat en aquesta situació i digueu en funció de quins criteris heu pres una decisió.

3. Quin paper fan en una societat petita com la d'un poble, on quasi tothom es coneix, un enterrament d'una persona molt apreciada i un partit de futbol de la màxima rivalitat? Quins sentiments col·lectius desencadena cada un dels dos esdeveniments?

4. El narrador diu que *el pobret ens va fer la guitza*. Què vol dir exactament amb aquesta frase feta? Quina funció té el diminutiu *pobret*?

5. Quines circumstàncies es van afegir a la mort —involuntària, evidentment— de l'oncle Nicolau perquè l'enterrament hagués de coincidir precisament amb l'hora del partit?

6. Que mig poble no pugui assistir al partit no afecta només el desig dels espectadors, sinó que perjudica l'equip local. Per la vila, lloc de rumors i xafarderies, es va escampar una teoria, segons la qual l'hora de l'enterrament no hauria estat pura coincidència. Expliqueu aquesta teoria i justifiqueu-la.

7. El vell Cristòfol, referint-se a l'oncle Nicolau, diu que era *bona persona*, i contraposa aquesta expressió a la de *mala bèstia*. Escriviu parelles d'expressions que, de manera semblant a les abans indicades, vulguin dir coses contraposades. Quan en tingueu una bona llista, classifiqueu-les segons que es refereixin a qualitats de les persones (físiques o morals), salut, meteorologia, etc.

8. Reforçant la idea que l'oncle Nicolau era una bona persona també es diu que *sempre havia estat un bocí de pa*. *Bona persona* i *bocí de pa* són, per tant, dues expressions sinònimes. Repartiu-vos en grups de tres persones, assigneu-vos per sorteig algunes de les expressions presents en la llista que heu fet abans i escriviu tantes expressions sinònimes com us vinguin al cap.

9. Tanmateix, els qui van anar a acompanyar el difunt no van quedar decebuts del tot: l'enterrament va ser dels que queden per a la petita història local i no es van perdre del tot les alternatives del partit. Llegiu aquest text i feu les activitats següents:

Quina estona vam passar, xiquet, quina estona! D'una banda calia estar pel que es celebrava i mantenir el posat greu i seriós que s'escau amb ocasions tan tristes; de l'altra, però, com et podies desentendre del que passava al camp? (p. 20)

- Quines circumstàncies van permetre que els qui van anar a l'enterrament poguessin anar seguint el partit?
- Les llatinades de la missa i de les absoltes que s'estaven dient en el moment de produir-se els gols serveixen per a identificar-los i immortalitzar-los. Digueu, en primer lloc, què volen dir les expressions llatines *dominus vobiscum* i *requiescat in pace*. Després, comenteu la ironia que s'amaga darrere d'aquesta identificació.
- Jutgeu la «delicadesa» que va tenir el fill gran de Nicolau amb el seguici que acompanyava el difunt al cementiri. Mireu el plànol de l'annex 6 i intenteu situar el lloc des d'on la comitiva va poder seguir el que quedava de partit.
- Construiu frases amb l'estructura que usa Moncada en el text anterior: «D'una banda..., de l'altra...».

10. Finalment, l'enterrament de l'oncle Nicolau va ser un èxit rodó. El narrador, en un determinat moment, el compara amb el de Bernarda Pedret, la mestressa de la mina del Segre. Quins sentiments manifesta el vell Cristòfol respecte d'un i altre personatge? Què és el que fa que l'enterrament de l'oncle Nicolau sigui realment lluit i que el de «la bruixa de la Bernarda» sigui només aparentment lluit? Quin paper juguen en cada cas l'afecte popular i els diners?

4. «PARAULES DES D'UN OLIVER»

1. Aquest relat està presentat en forma d'un llarg monòleg (el que l'home que hi ha enfilat dalt d'un oliver adreça a Isidre, el propietari del tros) i es construeix al voltant d'una doble sorpresa. Expliqueu els motius per què l'home que hi ha dalt de l'oliver té un ensurt i quina és la seva preocupació o el seu problema. Després, expliqueu també els motius de la sorpresa d'Isidre i quin és el seu neguit.

2. La tècnica emprada, ben enginyosa, ens permet conèixer diverses veus, malgrat que sigui un de sol, el personatge que parla. Classifiqueu, dins del quadre que hi ha més avall, aquestes diferents veus segons el que fa l'home que Isidre sorprèn dalt d'un oliver:

- S'adreça directament a Isidre, intentant justificar que l'hagi enxampat dalt de l'arbre:

—Renoi, Isidre, quin esglai! T'has presentat tan a la callada i tan de sobte que gairebé he caigut de l'oliver, de l'ensurt! [...] (p. 22)

- Li diu a Isidre les reflexions que es feia per a ell mateix, i que el van impulsar a actuar de la manera que ho està fent:

Sempre que passava vora d'aquests bancalets, camí del meu, se m'encongia el cor, m'amoïnava. «Aquest Isidre! —em deia jo—. Aquí té uns olivers d'allò més ufanosos i segur que ni se'n recorda. [...]» (p. 23)

- Explica l'encàrrec que li va fer a Basilissa, la seva dona:

Així que vaig dir a la dona: «Basilissa, els arbres de l'Isidre em fan patir i no puc resistir-ho més, de manera que, demà, quan vagis a la seva botiga a comprar el recapte de la setmana, li dius de part meva que jo li colliré les olives [...]» (p. 23)

- Descriu les reaccions de l'interlocutor i interpreta el que ha degut pensar l'Isidre en trobar-lo collint les seves olives:

Però, què dimonis tens, Isidre? Em mires amb uns ulls... Què et passa! Fas cara de malfiat... [...] Vés a saber què hauràs pensat en veure'm enfilat als teus arbres, collint les teves olives. «Vet aquí un lladregot que em rampinya la collita!» [...] (p. 24)

El que està dient a Isidre:	
El que es deia a si mateix en veure els olivers d'Isidre:	
El que va dir a la dona perquè ho digués a Isidre:	
El pensament i les reaccions d'Isidre:	

3. En el text es poden distingir també dos eixos temporals, la transició entre els quals està marcada pel fragment següent. Diferencieu tot el que s'explica abans i després

d'aquest fragment segons la informació que aporta i la funció que té en el conjunt del relat:

Així que, avui, a punta de dia, he carregat sacs i borrasses al tractor i ja ho veus: la feina gairebé enllestida! (p. 23)

4. El personatge que hi ha dalt de l'oliver fa un gran esforç argumentatiu i arriba a dir un munt d'excuses que justifiquen que ara sigui on és i fent el que fa. Anoteu tots aquests arguments que apareixen explicitats al text. Després, imagineu que heu fet alguna cosa que ha causat estranyesa o enuig a algú i feu un text argumentatiu que intenti justificar la vostra actuació.

5. Imagineu que Isidre, en lloc de reaccionar a la valenta, intenta argumentar a l'home que hi ha dalt de l'oliver la seva desconfiança abans de fer-lo fora del seu tros. Escriviu els arguments que usaria per a fer-li la rèplica, punt per punt, de tot el que li ha dit.

6. A la narració apareixen termes propis del camp i del seu conreu. Recolliu tot el lèxic pertanyent al camp semàntic de l'agricultura i expliqueu què volen dir les paraules: *aixades, bancalets, borrasses*.

5. «INFORME PROVISIONAL SOBRE LA CORREGUDA D'ELIES»

1. El relat se centra en els pocs minuts que va durar la correguda d'Elies Santapau entre casa seva i el cafè de Silveri, lloc de parada dels autocars de la línia de Lleida:

[...] l'Elies Santapau va eixir d'escopetada de casa seva, al cap de dalt de la costera del Forn, i va iniciar la correguda desenfrenada i memorable a través de la vila que deixà esbalaïts els veïns que la presenciaren. (p. 25)

Ja cap al final del relat descobrim el veritable motiu d'aquesta correguda desenfrenada. El cronista ens el presenta com qui no vol la cosa, després d'haver dedicat la major part del text a les disquisicions sobre els minuts que va durar la correguda, el trajecte seguit, les condicions que la van poder condicionar, etc. Expliciteu clarament la causa que va empènyer Elies a córrer com un esperitat.

2. Vist això, digueu què considereu més important a l'hora que el fet hagi quedat fixat a la memòria col·lectiva del poble: la rapidesa de la correguda o el motiu que la va desencadenar.

3. Com valoreu l'actitud d'Elies? Amb quins adjectius la podeu qualificar?

4. Relacioneu el motiu de la correguda amb el plantejament irònic, i fins i tot còmic, del relat. Busqueu, també, alguna frase que pugueu qualificar de sarcàstica.

5. Escriviu els detalls i les hipòtesis que aporta cada un dels personatges que Elies va trobant pel camí sobre la durada de la correguda, el motiu, les peces de vestir que portava, etc.:

<i>Personatges</i>	<i>Detalls aportats</i>
Víctor Cardona, ferrer	
Juliet	
El forner	
Vellets del cafè de Silveri	
Jaume Vilanova, espardenyer	
Antònia i les dones del mercat	
Ramon, estanquer	
Els qui veieren el gos del baster	
Pere Torres Sastre	
Ordinari de Lleida	

6. Seguint les explicacions del cronista podem reconstruir el recorregut que va fer Elies:

La trajectòria de l'Elies no pot ser més clara. Si unim amb una ratlla els punts que ocupaven els diversos testimonis que hem citat fins ara, veurem que el corredor va seguir el camí més curt possible de casa seva la cafè de Silveri, d'on surten els autocars de línia que fan cap a Lleida. (p. 28)

Tal com heu fet en les propostes referides al relat «Un barril de sabó moll», feu un dibuix que reconstrueixi el possible recorregut d'Elies i uniu amb una ratlla els punts on eren els diversos testimonis citats. Us pot orientar una mica el plànol de l'antiga vila de Mequinensa que es reproduïx a l'annex 6.

7. Tot plegat, veiem que les versions sobre el temps emprat i el recorregut realitzat no van més enllà de cinc minuts i uns quants metres de diferència. Però el cronista, per a donar més èmfasi a la garreperia d'Elies, encara planteja dos condicionants més: la temperatura i el vent. Digueu de quina manera repercuteixen la temperatura (alta o baixa) i el vent (a favor o en contra) en la rapidesa i la resistència d'una correguda.

8. En aquest relat el personatge del cronista no queda amagat del tot darrere la història, sinó que té un cert protagonisme. Expliqueu-ho.

6. «FUTBOL DE RIBERA»

1. El camp de futbol de Mequinensa tenia una situació insòlita que va contribuir el 1958 a una gesta, recordada per tothom i emmarcada al Cafè de la Granota:

Uns anys abans de la guerra civil, una riada del Segre havia devastat l'hort de Ramon de Tamariu, situat a la punta de la vila on conflueixen l'Ebre i el Segre; aleshores, s'havia decidit emprar el fangar que n'havia quedat per a fer-hi el camp d'esports. [...] Les obres van anar de pressa i el camp quedà preciós;

l'únic inconvenient era l'espai, tan just que el Segre gairebé llepava la porteria de llevant i una de les bandes quedava arran de l'Ebre, de manera que les pilotes que eixien del terreny per aquells costats anaven a parar en un dels dos rius o a la seva confluència. [...]

La insòlita ubicació del camp donà lloc també a una llegenda tenaç, apegalosa i escampadissa, segons la qual a la vila llançàvem al riu els àrbitres si la seva actuació no ens agradava. El cronista no negarà que potser [...] (p. 31-32)

- a) Mireu el mapa de Mequinensa de l'annex 1 i contrasteu-lo amb allò que s'explica al text sobre la ubicació del camp de futbol.
  - b) L'especial situació del camp de futbol feia que moltes pilotes anessin a parar a l'aigua i va caldre designar un encarregat de recollir-les. De tant en tant, però, alguna pilota se li escapava, i una d'aquestes no va poder ser recollida, se'n va anar riu avall i «va ser retornada per l'Ajuntament d'un poble de la ribera». Agafeu un mapa de la zona i digueu quins pobles haurien pogut ser els qui van retornar la pilota. En què rau el joc irònic de la nota de la capsa que contenia la pilota?
  - c) Expliqueu com l'especial situació del camp de futbol servia per a fer pressió psicològica sobre els àrbitres.
  - d) Justifiqueu la importància de la situació del camp en el desenllaç d'aquest relat.
2. Observeu les professions dels components de l'equip local i el mitjà de transport de l'equip visitant:
- a) Contrasteu la manera com es vivia el futbol als pobles abans i ara.
  - b) Busqueu fotografies d'equips de fa anys i de l'actualitat que us ajudin a observar-ne les diferències: manera de vestir, calçat esportiu, etc.
  - c) Documenteu-vos i constateu també els canvis que s'han produït en el futbol d'elit i tot el que l'envolta.
3. Quan ja s'està jugant el partit hi ha unes actuacions de l'equip visitant i de l'àrbitre que alteren els ànims dels espectadors:
- a) Expliqueu com s'encadenen els fets que porten a l'intent de revolta.
  - b) Enumereu els insults que el públic adreça a l'àrbitre. Relacioneu els comentaris del secretari del jutjat i del capellà amb les seves respectives ocupacions.
  - c) Feu la distinció entre els insults a l'àrbitre i les proclames subversives. Digueu a què es fa referència concretament quan s'esmenten:
    - la dictadura
    - Lenin
    - els feixistes
    - el catorze d'abril
4. Segur que heu sentit parlar del «jugador número dotze», en referència al públic, que sempre anima i empeny l'equip de casa. En el cas del partit que estem analitzant, aquest jugador extra va quedar compensat per un àrbitre que afavoria descaradament els forasters. El que ningú no es podia imaginar és que el Segre i l'Ebre es convertiren en

dos jugadors més de l'equip local. Expliqueu el protagonisme dels dos rius en el desenllaç del partit i comenteu l'actitud que van adoptar els jugadors visitants i l'actitud dels locals amb els perdedors.

5. Després de llegir els comentaris que es fan sobre els jugadors visitants, sobre l'àrbitre i sobre l'heroïcitat dels jugadors locals, digueu quins d'aquests comentaris permeten afirmar que, malgrat tot, la gesta està esquitxada de valoracions subjectives i parcials. Després, escriviu la crònica dels fets vistos per un afeccionat de l'equip visitant.

6. En el text es fa referència a l'afecció amb els adjectius *abnegada*, *lleial* i *sorollosa*. També es parla de llegenda *tenaç*, *apegalosa* i *escampadissa*, i de l'equip foraster, *gent de secà*, *eixuta* i *corretjosa*. Són moltes les vegades que Moncada, en les seves històries, qualifica una realitat amb dos, tres o, fins i tot, més adjectius. Construïu sèries de tres adjectius referits a: jugadors de casa, forasters, àrbitre, camp de futbol, pilota, gol, etc.

7. Podeu fer un concurs. Primer, cadascú ha d'escriure en papers separats alguns noms referits a realitats del vostre entorn. Nomeneu una persona que faci de jutge, una que s'encarregui de cronometrar i una altra que anoti els resultats. La resta us heu de distribuir en equips de tres persones i intentar fer sèries de tres adjectius per a cada paraula que, aleatòriament, es vagi proposant.

7. «SENYORA MORT, CARTA DE MIQUEL GARRIGUES»

1. El conte de Jesús Moncada té, en aquesta ocasió, forma de carta. Tanmateix, l'autor de la carta no sap escriure i s'ha de valer d'una altra persona que faci la tasca de la redacció física:

a) Ompliu el quadre següent:

Qui és l'autor «intel·lectual» de la carta?	
Qui redacta materialment la carta?	
Qui és el destinatari o destinatària de la carta?	
On estan escrivint la carta?	

b) Què va passar en aquell mateix lloc quasi un any abans de la redacció de la carta?

2. Després del llarg primer paràgraf, l'autor de la carta es presenta. Per què fa la precisió que fa? Quin recurs usa la gent de Mequinensa a l'hora de distingir famílies que porten un mateix cognom?

3. Investigueu quins són els cognoms més repetits entre l'alumnat del vostre centre o en algun dels ambients on us moveu. Quins recursos s'utilitzen a l'hora de distingir aquells que es podrien confondre en determinades ocasions? Podeu agafar també una guia telefònica i observar quins cognoms es repeteixen més.

4. El nostre protagonista, després de presentar-se, explica que la seva professió és la de barquer. El que passa és que les conseqüències del progrés van deixar sense sentit el seu ofici:

Com m'hi xalava, senyora, fent de barquer! [...]

La vida, però, senyora, fa més voltes que una baldufa. Un dia, als del govern, se'ls ficà a la ceba bastir un pont a l'Ebre, en dret de la vila [...].

Trigaren quasi tres anys a enllestir les obres. ¿Es pot imaginar el que vaig arribar a patir durant tot aquell temps, mentre veia, a quatre passes del pas de barca, com pujava el pont —maleït sigui— que havia d'acabar amb el meu ofici? (p. 39-40)

- a) Abans, Miquel feia de barquer passant gent d'una banda a l'altra de riu. Digueu què li ha tocat fer durant els vint anys següents a l'inici del funcionament del pont.
- b) Quan podia fer la feina que li agradava, Miquel «xalava». Segons el que s'explica en el text, en què consistia la seva professió de barquer, és a dir, quines tasques havia de fer? Quines tasques concretes li ha tocat fer després, a la mina?

5. Coses que per a uns són factors de progrés, poden ser molt negatives per a uns altres. Penseu casos en què s'han produït situacions semblants a la de Miquel Garrigues, amb el drama humà que això comporta. Quines actuacions es podrien haver fet per tal d'apaivagar l'impacte de mesures qualificades d'*interès general*?

6. Quan ja ha exposat la pròpia història personal, Miquel expressa la seva petició: fer de barquer en el més enllà, per passar les ànimes dels difunts al lloc on viuen els morts, ja que Caront (el barquer oficial) es veu una mica *casca-dot*. Mai se li hauria ocorregut, però, demanar fer de barquer dels morts si l'apotecari Honorat no li hagués fet unes explicacions sobre les figures d'un quadre que havia pintat:

- a) Expliqueu com va anar tot això.
- b) Busqueu informació sobre Caront, personatge de la mitologia grega, que us permeti completar les explicacions que hi ha al relat. Expliqueu per què els grecs tenien el costum de posar una moneda dins la boca dels difunts.

7. Miquel tracta la senyora Mort amb molta naturalitat i familiaritat: li explica anècdotes, li recorda esdeveniments, li fa petites confessions, li pregunta coses, etc.:

- a) Copieu aquells fragments del text en què es fa més palès aquest tracte familiar.
- b) Un recurs que usa Moncada per desdramatitzar la mort és la ironia. Indiqueu també en quins moments les referències a la «descarnada» traspuen més ironia.
- c) Digueu de quina manera pensa fer-li llegir la carta, arribat el cas.

8. Al principi de la carta, Miquel Garrigues comenta a la Mort que, per molt que un vulgui saber l'hora del «traspàs», no hi ha manera. Rellegiu aquest fragment i després feu les activitats proposades:

[...] no tenim manera d'esbrinar el destí ni d'assabentar-nos amb anticipació de l'hora del nostre traspàs. Barrina, cavil-la, dóna-li voltes, tantes com vulguis: acabes marejadet i no en treus mai l'entrellat. (p. 37)

- 6a) *Traspàs* és un eufemisme habitual en la societat per tal d'evitar la referència directa a la mort, un terme que en certs ambients i ocasions es considera tabú. Digueu què és un terme tabú i què és un eufemisme, escriviu altres termes que s'utilitzen per a referir-se a la mort i, finalment, recolliu el màxim nombre possible d'eufemismes aplicats a realitats tabú com poden ser l'acte sexual, l'embaràs, la pobresa, les malalties terminals, les deficiències físiques i psíquiques, etc.
- b) *Barrina, cavil·la, dóna-li voltes* són tres formes verbals sinònimes, amb una clara funció intensificadora del significat. Feu una llista d'activitats humanes (treballar, riure, desitjar, etc.), expressades amb un infinitiu.
- c) Escriviu un mínim de dues formes sinònimes de cada una de les activitats de la llista anterior. Ajudeu-vos d'un diccionari de sinònims.
- d) Amb cada grup de sinònims feu frases a l'estil de la de Jesús Moncada, on la utilització de tres o més verbs de significat semblant faci una funció intensificadora.

8. «PRELUDI DE TRASPÀS»

1. L'àvia s'està morint. Hi ha persones que es moren amb placidesa, però l'àvia és de les que abans de morir estan molt neguitoses, tal com es pot comprovar en el text següent:

Amb l'àvia, però, les coses no lliscaran amb tanta finor, amb l'àvia patirem molt. Té massa por, i tots els massa són dolents, fins i tot per morir-se. Ha tingut adormida la llavor d'aquesta feredat a la seva ànima més de vint anys, i, ara, aprofitant el seu decandiment —que sempre arriba, sempre, segons ens diu la tia Ramona als joves— li ha germinat a les entranyes i les hi ha omplert d'arrels insidioses, que no la deixen expirar amb tranquil·litat. (p. 43-44)

- a) Després de llegir tot el relat, digueu si creieu que l'esfereïment i la por de l'àvia tenen justificació.
- b) Feu una enquesta entre la gent de la vostra població o del vostre barri i calculeu el percentatge dels qui tenen por al que es poden trobar després de la mort i dels qui tenen por a la pròpia mort.

2. Jesús Moncada aprofita, enmig de la història principal, per a fer-nos conèixer algunes coses de la tia Ramona, «la que recorda fins i tot els records dels altres». A través d'ella sabem quin és l'origen del neguit de l'àvia:

- a) Mitjançant la informació que hi ha al text, feu un retrat de la tia Ramona i expliqueu com devien ser les seves trobades amb Honorat, l'apotecari.
- b) La tia Ramona és la que sap l'origen de tot el neguit que té ara la dona agonitzant. Feu una síntesi de com va anar «allò de la figuera».
- c) Gràcies a la tia Ramona es pot comprendre la reacció de l'àvia quan va morir l'avi. Justifiqueu la pressa de l'àvia a tallar la figuera.

3. Al text ens queda clara l'opinió de l'àvia sobre la figuera plantada al pati; tot eren desavantatges:

- a) Feu una llista dels desavantatges que queden explicitats al text. Afegiu-hi algun avantatge que podia tenir la presència de la figuera.
- b) Penseu en activitats i actuacions que us podeu proposar com a grup. Agafeu-les una per una i, en un full, escriviu tots aquells avantatges i desavantatges que comporta la seva realització.
- c) Apliqueu aquest mètode d'anàlisi a temes d'actualitat.

4. El relat, com és habitual en la prosa de Moncada, és ric en locucions i frases fetes que contribueixen a donar agilitat i un to popular al text. Expliqueu la diferència entre locució i frase feta i, després, feu frases que incloguin les locucions i frases fetes que hem seleccionat i que permetin copsar-ne el sentit:

<i>li va escalfar el llit manta vegada</i>	
<i>si no va mau, no bada boca</i>	
<i>que si això i que si allò, i que si tomba i gira</i>	
<i>fins que en tingué prou</i>	
<i>havia covat el seu ressentiment durant anys i panys</i>	
<i>recorda fil per randa</i>	
<i>necessitaren déu i ajut</i>	
<i>sempre tenia la pólvora a torrar</i>	
<i>es veu el trill als garrons</i>	
<i>la por se la menja</i>	

9. «ELS DELFINS»

1. El protagonista del conte, que ens fa les seves explicacions en primera persona, està ben satisfet de la desimboltura amb què ha donat el condol i ha fet altres rituals socials durant l'enterrament de Constantí Cirera. Llegiu el text següent i, després, feu les activitats que us proposem:

[...] *tothom és sempre tan pendent de mi que qualsevol gest dubtós, qualsevol paraula més enllà d'una altra podrien provocar un desastre: quan la bola de la murmuració comença a rodar, malament rai; no saps mai què en resultarà. I, avui, encara havia de tenir més cura que els altres dies.* (p. 46-47)

- a) Per quin motiu està tan pendent de no dir cap paraula o no fer cap gest que es pugui malinterpretar? Considereu que és una cosa important o que és una nimietat? Raoneu la resposta.
- b) Expliqueu què és la murmuració, quins mecanismes usa i quins efectes pot tenir.
- c) Pel que el narrador diu sobre la murmuració, com us imagineu el funcionament d'aquest mecanisme dins de la microsocietat mequinensana?

2. Poseu exemples de casos concrets de murmuració que conegueu, sigui vivencialment, sigui perquè us els han explicat o pels mitjans de comunicació. Quins interessos podia haver-hi al darrere i quines conseqüències es van produir? Debateu sobre algun dels casos exposats i aporteu possibles solucions al conflicte originat.

3. Si bé el narrador ens ha explicat el seu comportament en l'enterrament que s'ha realitzat poc abans de posar-se a escriure, aviat descobrim que el seu paper va molt més enllà de l'actuació d'aquell dia concret:

[...] *la veritat era que vaig assumir la tasca —perquè ho és, i feixuga— a fi de dignificar el moment, tan colpidor, dels adéus i atallar el desori que sempre s'hi produïa [...] Em costà imposar-me, donar a entendre al personal amb el meu exemple que allò no es podia fer de qualsevol manera i que jo era la persona imprescindible per a posar ordre en aquell batibull.* (p. 47)

- a) Feu una petita dramatització basada en allò que Miquel, el sastre, ens explica que passava durant els enterraments, abans que ell assumís *el privilegi de ser sempre el primer a passar a donar el condol.*
- b) En quins fragments descobrim que Miquel es veu obligat a ser molt mesurat i equànim? Quines característiques ha de tenir, segons ell, la persona que faci el paper que fa ell?

4. Observeu allò que el narrador explica de si mateix i el to que usa. Escriviu cadascú de vosaltres tres adjectius que descriguin la seva manera de ser. Després, llegiu-los en veu alta i encarregueu a algú que els vagi anotant a la pissarra. Agrupeu aquells que vulguin dir més o menys el mateix i constateu, finalment, quines qualitats s'han repetit més.

5. La seva preocupació actual és qui ocuparà el seu lloc quan ell el *deixi vacant* i si el *successor* serà digne de fer una funció que ell considera importantíssima. Ompliu el quadre amb les virtuts i els defectes que troba a cada un dels candidats a succeir-lo:

	<i>Joan Campells</i>	<i>Joaquim Coloma</i>	<i>Pere Cistella</i>
Virtuts			
Defectes			

6. Expliqueu la relació entre la *lluita per la successió* i el títol del conte, tot responent les preguntes següents:

- Quina monarquia usava originàriament el nom de «delfí» per a designar el pretendent a la corona?
- Quina extensió de significat ha tingut aquest mot? Coneixeu altres casos en què s'usi?
- D'acord amb el to del conte, queda justificat el títol «Els delfins»? A quins personatges es refereix?

7. Quasi al final del conte, i referint-se a Joaquim Coloma, s'afirma: *qui és fill de gat una hora al dia caça rates*. Expliqueu el sentit d'aquest refrany i conteu alguna situació que l'exemplifiqui.

8. Expliqueu també el sentit d'aquests altres refranys, referits a la relació entre pares i fills, tot comentant la possible validesa de l'ensenyament que pretenen transmetre:

<i>Refrany</i>	<i>Validesa?</i>
Els plats s'assemblen a les olles.	
L'exemple dels majors fa bons o dolents els menors.	
Diuen els infants el que senten dir als grans.	
Cada criatura fa segons sa natura.	
Criatura que al mes no riu, entre bèsties viu.	
De pare sant, fill diable.	
A pare guardador, fill dissipador.	
El pare, pastor; el fill, senyor, i el nét a captar.	
Bona mare cria bona filla.	
Mare piadosa cria la filla tinyosa.	
Mare treballadora, filla gandula.	
Fill de viuda, mal criat o mal acostumat.	
D'una bona mare, preneu-ne la filla; d'una bona planta planteu la vinya.	
Del pecats dels pares, els fills en van geperuts.	
A tothom plau el seu cant i el seu infant.	
El fill que s'assembla al pare, honra la mare.	
Creixen els infants i creixen els treballs.	
Si els fills no vas adreçant, ells t'adreçaran.	
Assots de pare honren, assots de botxí afronten.	
La filla a filar i el fill a llaurar.	
Molts fills i poc pa, anar a captar.	

10. «UN ENIGMA I SET TRICORNIS»

1. El títol fa referència al cas que han de resoldre els set guàrdies de la guarnició de la vila. Les ordres de les altes jerarquies són taxatives: cal acabar amb l'escàndol i arrestar el culpable:

- a) Enumereu i descriuiu els diferents guàrdies civils que apareixen esmentats al relat. Si algú de la classe té traça de dibuixar, podríeu fer la caricatura de cada un d'ells.
- b) Observeu el to que usa Jesús Moncada quan parla dels guàrdies civils. Com el qualificaríeu?
- c) Expliqueu de quina manera el zel investigador dels guàrdies altera la vida dels vilatans. Detalleu, de manera especial, el motiu pel qual podia ser perillosa la presència de la cotorra Salomé al Cafè de la Granota.

2. Durant aquells dies es conversava sobre temes que no poguessin comprometre. De temes, s'esmenten: dones, carbó, riu, collites. Si aquests eren els temes de poc compromís, i vist el tarannà que Moncada atribueix habitualment a la gent de Mequinensa, plantegeu una hipòtesi sobre quins eren els temes que podien comprometre.

3. El tricorni és el capell negre i amb tres puntes que habitualment usava el cos de la Guàrdia Civil. El terme està usat, per tant, en sentit metonímic. Assessorats pel vostre professor o professora, dediqueu-vos durant una setmana a recollir totes aquelles metonímies que detecteu en les converses, en els cartells, en els mitjans de comunicació, etc. Després, feu una llista única amb totes les que hàgiu recollit i classifiqueu-les segons que tinguin una relació d'origen-producte, part-tot, autor-obra, etc.

4. En el text següent constatem que, amb les indagacions i l'enrenou, no es va aconseguir res de res:

Efectivament, l'informe elaborat per la Broca, escrit al dictat, amb cal·ligrafia anglesa sobre paper de barba, pel guàrdia Rufino, i conegut per la població a través del sereno, molt ben relacionat amb alguns elements femenins de la caserna, no ofería res d'inhabitual. [...]

Ara bé, del que havia provocat aquell enrenou del diable, aquell terrabastall atordidor, ni una confidència, ni una indicació, res. (p. 52-53)

- a) En una demostració de fina ironia, a continuació d'aquest *res d'inhabitual* hi ha tot un reguitzell de conductes i activitats que en aquella època (principi dels anys seixanta) eren perseguides. Enumereu-les i diferencieu les activitats que avui continuen sent punibles de les que són legals, és a dir, que només eren castigades per la legislació repressiva de la dictadura franquista.
- b) Observeu com s'havien d'escriure els informes. Compareu aquells procediments de fa quaranta anys amb els actuals i esbrineu per quines fases intermèdies s'ha passat.
- c) Les anades nocturnes d'Horaci, el sereno, a la caserna de la Guàrdia Civil, aquí només insinuades, tornen a aparèixer al final d'«Amarga reflexió sobre un manat de cebes». Llegiu el fragment corresponent i mireu quin rendiment es treu en aquell cas.

5. El narrador ens reserva tres sorpreses, cadascuna en el moment oportú. Expliqueu quin és l'element sorprenent en cada una:

- El fet tan terrible que, davant d'ell, les malifetes més grans són qualificades com a *res d'inhabitual*.
- La resposta de mossèn Silvestre al responsable dels fets quan aquest es va a confessar el dia anterior al darrer i decisiu partit de la temporada.
- La identitat de l'*àrbitre pirata*.

6. El cert és que l'actuació que ha provocat tant d'escàndol a la comarca i tant d'enrenou a la vila comporta certs avantatges per als interessos de l'equip de futbol local, que és el mateix que dir els interessos de tota la vila, tal com es dedueix del text següent. Llegiu-lo i, després, expliqueu exactament com actua l'*àrbitre pirata* i per què la majoria de mequinensans veu positiva la seva actuació. Expliqueu també el que diuen les veus discordants:

Tanmateix, els espectadors van sospirar, alleugerits: l'àrbitre pirata, el desconegut capaç d'imitar el xiulet dels col·legiats amb una traça diabòlica, havia reaparegut sense deixar-se acovardir per les forces de l'ordre, que li seguien el rastre.

Les intervencions del misteriós personatge havien començat, miraculosament, feia un parell de mesos, en iniciar l'equip de la vila una davallada inexplicable [...]. Per això, aquelles actuacions de l'àrbitre pirata, rares però precises i eficaces a l'hora de desbaratar les jugades més perilloses dels contraris, foren molt agràides. (p. 55)

7. Identifiqueu els espectadors qualificats *d'espècie nòmada* i els qualificats *d'espècie sedentària* i digueu quina relació poden tenir amb l'actuació de l'*àrbitre pirata*.

8. Quan s'apropa l'últim i decisiu partit està a punt d'anar-se'n tot en orris:

- Analitzeu els arguments que fa servir el capellà per convèncer l'autor dels xiulets que ha de seguir actuant, ni que sigui un cop més.
- Expliqueu el petit complot que es produeix i el paper protagonista que hi té Cristòfol, el vellet que explica les històries al nostre cronista.
- Observeu en què es basen les estranyes relacions entre mossèn Silvestre i el vell Cristòfol.

9. Diferents grups i personatges locals havien intentat apropiar-se dels beneficis d'un desenllaç tan favorable per al poble i havien donat versions interessades del fet ocorregut durant l'últim partit. Escriviu quines són aquestes versions:

<i>Grups o personatges</i>	<i>Versió</i>
Dreta local	
Caterina, la Bruixa	
Partits polítics	

11. «AMARGA REFLEXIÓ SOBRE UN MANAT DE CEBES»

1. Són innombrables les vegades que Manuel la Lloca fa aparicions nocturnes per diversos indrets de la vila, sempre nafrat i *fet un pendatxo*. Horaci, el sereno, en l'episodi narrat l'acompanya cap a casa i, llavors, la Lloca se sincera:

Maleïdes cebes, Horaci, maleïdes cebes! Per què l'havia de robar, aquell manat, insensat de mi, tanoca de mi, ruc de mi, de l'horta del Pasqual, si jo en tenia de més llüides a la meva? Per què m'havia de guipar en aquell precís moment el malparit de Pere Sabata, el qual va anar igual que un llamp a contar-ho al sergent? Ja vam ser-hi! Em van dur a la caserna i allí va eixir tot a la llum, les cebes i el que no eren les cebes [...]. (p. 65)

- Enumereu tot *el que no eren les cebes*, és a dir, els fets delictius que havia comès la Lloca.
- Expliqueu per què la Lloca s'ha vist obligat a fer de confident de la Guàrdia Civil.
- Raoneu per què la Lloca maleeix un manat de cebes, un manat de cebes molt concret.

2. Manuel la Lloca explica a Horaci que està condemnat a rebre de tothom i pertot arreu: per si no en té prou amb els cops que arreplega a la caserna, quan surt l'esperen aquells que l'acusen de delator:

—Sí, Horaci, sí, estaria millor a la presó. Perquè tu ja saps què passa. Estic desesperat. Cada cop que surto de la caserna, més blau que una albergínia, ja que, tant si callo com si parlo —i parlo sempre— em foten llenya per aquest món i l'altre, comença l'altra funció... I, avui, Déu n'hi do! (p. 66)

- Detalleu com ha anat la pallissa que ha rebut a la caserna de la Guàrdia Civil.
- Expliqueu quina és *l'altra funció* i els motius pels quals diferents grups i persones, tan diversos també, l'han apallissat quan ha sortit de la caserna, una estona abans de la conversa amb Horaci:

- Anarquistes
- Tres caçadors de la colla del Negre
- Comunistes
- El senyor rector

- Expliqueu què vol dir l'expressió *més blau que una albergínia* i recolliu altres modismes que continguin noms de colors, com, per exemple, «vermell com un tomàquet».

3. El relat s'acaba amb la convicció que la Lloca està condemnat per sempre més a rebre de totes dues bandes: necessita una informació si no vol que el sergent de la Guàrdia Civil l'atonyini:

- Quina és aquesta informació?
- Quin xantatge planteja a Horaci i com reacciona Horaci?
- Quin paper té en aquest cas i en el conjunt del relat el dietari d'Horaci, el sereno de la vila?

12. «L'ASSASSINAT DE ROGER ACKROYD»

1. A "El Cafè de la Granota", unes vegades Jesús Moncada ens hi va explicant fets i causes i ens amaga el desenllaç fins al final, i en altres ocasions ens hi diu de bon començament el desenllaç de la història i el relat té la funció d'anar-nos presentant les causes que han portat a aquella fi.

Classifiqueu els relats del recull *El Cafè de la Granota* segons aquest criteri i, després, digueu on col·locaríeu la narració «L'assassinat de Roger Ackroyd».

2. Tenint present tota la narració que ara analitzeu, digueu quina tècnica usa l'escriptor per anar-nos presentant les motivacions que van portar el protagonista a engegar-li una perdigonada a Teodor de Peris. Qui són els dos interlocutors del relat? Des de quin punt de vista ens són presentats aquests dos interlocutors?

3. A l'acusat, Damià, li agraden molt les novel·les de detectius i així ho manifesta al jutge de pau:

Sempre ho he dit: que no em vinguin amb cinema, ni amb futbol, ni amb teatre, ni amb res de res; amb una novel·la de detectius —però de les bones, eh? on els policies i els assassins són com Déu mana— perdo el món de vista, m'esteranyino el cervell i m'ho poso tot a l'esquena: els maldecaps de la feina, la nafra de l'estómac, i fins i tot la dona, que cada dia que passa es torna més rondinaire. Ara, no hi ha cosa que m'emprenyi tant com les interrupcions mentre llegeixo [...]
(p. 70)

Precisament el problema es presenta perquè no ha pogut fer una lectura tranquil·la de la novel·la en qüestió. Enumereu totes les interrupcions de què ha estat objecte el nostre protagonista i en quina mesura li han alterat els ànims.

4. Tanmateix, la gota que ha fet vessar el got ha estat una interrupció una mica especial. Què li ha dit Teodor de Peris perquè Damià reaccioni engegant-li un tret? Feu la defensa de l'acusat i intenteu demostrar que no és, en absolut, una persona violenta.

5. En alguns moments, l'explicació dels fets ocorreguts i l'explicació de l'argument de la novel·la s'entrellacen. Anoteu aquells fragments en què aquest fet origina malentesos entre Damià i Sebastià, el jutge de pau, i digueu quin efecte es produeix.

6. Seguiu les explicacions que Damià fa al jutge de pau, feu-ne la selecció necessària i reproduïu l'argument de la novel·la *L'assassinat de Roger Ackroyd*.

7. Com heu vist, el títol d'aquest relat és el mateix que el de la novel·la que va començar a donar fama a Agatha Christie, i que es va publicar l'any 1926:

- a) Busqueu informació sobre aquesta escriptora anglesa i documenteu-vos també sobre la manera d'actuar i els mètodes d'investigació dels seus dos principals investigadors, Hercules Poirot i Miss Jane Marple.
- b) Si algú de classe ha llegit obres d'aquesta autora, pot explicar algun dels seus relats, principalment *El misteri del tren blau*, *Deu negrets*, *Després del funeral*, *Assassinat a l'Orient-Express*, etc.

- c) Hi ha moltes obres d'Agatha Christie sobre les quals s'han fet pel·lícules i sèries de televisió. Informeu-vos sobre qui les ha dirigit, qui les ha protagonitzat, quan s'han filmat, etc.
- d) Quins altres autors i obres coneixeu que es puguin inscriure dins del gènere de la novel·la policíaca amb enigma?

8. Reescriuiu el relat de manera que el jutge Sebastià faci sentir directament la seva veu. És a dir, escriviu el relat en forma dialogada, a base de preguntes i observacions per part de Sebastià i respostes argumentades per part de Damià.

13. «AMOR FATAL EN DECÚBIT SUPÍ»

1. Els fets del conte passen en el curt interval d'uns minuts. És mitjanit i trobem Gervasi Fenolleda, propietari d'una empresa minera, abatut i convençut que no pot continuar pel mateix camí, fent el sol·liloqui següent:

Quin oprobi, quina ignomínia, quina infàmia! Ell, el senyor Gervasi Fenolleda, assegut en la butaca de cuir vermell que havia acollit generacions de ferotges — si no majestuosos— Fenolleda, vestit només amb els mitjons i la camisa! I sense corbata! (p. 77)

Digueu per què Gervasi apareix ridícul en aquesta escena i quin contrast fa amb la galeria de solemnes retrats dels seus avantpassats.

2. Gervasi es pregunta com ha pogut caure tan avall, i se sent culpable:

- a) Expliqueu el paper que hi ha pogut tenir el tipus d'educació que ha rebut i la repressió sexual que ha sofert per part de la seva dona.
- b) S'autoqualifica de monstre i de diplodocus, sense recordar ben bé què és un diplodocus. Això serveix perquè sapiguem algunes coses sobre la seva època d'estudiant. Recolliu-les.
- c) Tot seguit es pregunta què dirien, si el veiessin, un seguit de persones que formen part de la seva vida. Escriviu amb quins trets són presentades aquestes persones:
  - Natàlia, la vella minyona de confiança de la casa
  - Júlia, la seva dona
  - Julieta, la seva filla
- d) Valoreu la influència de la vella Natàlia sobre Gervasi, influència que apareix repetidament en tot el relat.

3. Més tard podem descobrir la causa del seu sentiment de culpa:

No hi havia res a fer, allò era irrefutable i no valia ficar el cap sota l'ala, igual que un estruç. Ell, el senyor Gervasi Fenolleda, Lignits de l'Ebre, S. L., casat amb Júlia Figueres, Lignits del Segre, S. L., era un adúlter. (p.78)

- a) Expliqueu en què consisteix l'adulteri. Valoreu la seva presència en molts dels relats de Jesús Moncada.

- b) Veient el patrimoni de Gervasi i el de la seva dona, fins a quin punt el seu matrimoni s'ha realitzat per interessos econòmics i empresarials?
- c) Valoreu la satisfacció de les relacions matrimonials de Gervasi i Júlia.
- d) Gervasi no s'atreveix a obrir els ulls. Comenteu per què.

4. A Gervasi, la consciència de pertinença a la nissaga dels Fenolleda li dóna forces:

Es posà bruscament dempeus, inflà el pit i obrí els ulls. La seva mirada recorregué orgullosament la filera de mascles Fenolleda retratats a l'oli en posat d'arrogància, els quals s'arregleraven per ordre cronològic i d'esquerra a dreta, a la paret del fons [...]. (p. 79)

- a) Recolliu el que anem coneixent dels components de la nissaga dels Fenolleda a mesura que Gervasi va contemplat els seus retrats:
  - Arseni Fenolleda
  - Tobies Fenolleda
  - Simplici Fenolleda
- b) Comenteu el joc que es produeix quan va contemplat els diferents retrats i, simultàniament, es van fent visibles parts del cos femení que hi ha al sofà.
- c) Quina opinió us mereix la doble moral de la nissaga, dels parents pròxims i, fins i tot, de la mateixa Natàlia?

5. Quan acaba el recorregut pels retrats dels seus avantpassats, la visió completa de l'objecte de desig que hi ha al sofà el torna a temptar. Però el sentiment de culpa el traeix: es veu ell mateix a l'infern. Valoreu en el text següent l'efecte còmic d'aquesta visió, de manera especial la temença de la possibilitat de ser bullit amb carbó de la seva pròpia empresa:

L'últim dels Fenolleda es veié posat a bullir en una cassola, voltat de dimonis que atiaven el foc sense descans —qui sap si fins i tot l'alimentaven amb carbó de Lignits de l'Ebre, S. L. — tot i evitant amb les seves forques punxegudes que ell pogués eixir del recipient. (p. 81)

6. Finalment, pren una sublim decisió i es produeix una escena tragicòmica:

Perquè, en aquell moment, el Gervasi, malgrat anar vestit només amb una camisa —blanca— i uns mitjons —negres—, inítonia el respecte d'un heroi de tragèdia antiga rebel·lant-se contra el fat advers. (p. 83)

- a) Quin sentit alliberador de les seves culpes té l'apunyament de l'objecte de la seva passió *adúltera*?
- b) Opineu sobre les possibles perversions de Gervasi Fenolleda, sabent com sabem que comet *adulteri* amb una fotografia i que, després, l'apunyala.
- c) Claudia Cardinale és una actriu italiana molt de moda a les dècades dels seixanta i els setanta, que aleshores era considerada una *sex-symbol*. Si l'escena es produís actualment, quines actrius creieu que tindrien més probabilitats de ser sobre el sofà de Gervasi Fenolleda?

7. Valoreu el fet que tot el relat sigui un joc d'imatges, les dels retrats dels avantpassats i la d'una actriu. Comenteu també quina contraposició es produeix.

14. «GUARDEU-VOS DE SOMIAR GENIVES ESDENTEGADES»

1. El relat ens presenta diverses escenes, perfectament diferenciades i separades, que van confluint en l'escena final. Les diferents escenes tenen uns protagonistes ben marcats. Escriviu, seguint la pauta del quadre següent, tot el que arribem a saber d'important en cadascuna:

	<i>Personatges i lloc</i>	<i>Fets, vivències i pensaments</i>
1	<i>Gabriela Cabanelles i el seu fill</i> Autocar de línia de Lleida	
2	<i>Marcel·lí, espòs de Gabriela</i> Moll i oficines de la mina Pedret	
3	<i>Gabriela i el seu fill</i> Autocar	
4	<i>Carlota, sogra de Gabriela</i> Casa seva	
5	<i>Gabriela i el seu fill</i> Autocar	
6	<i>Adelaida, mare de Gabriela</i> Casa seva	
7	<i>Gabriela i el seu fill</i> Autocar, a Torrent de Cinca	
8	<i>Marcel·lí</i> Cafè del Centre	
9	<i>Gabriela i el seu fill</i> Autocar, prop de la vila	
10	<i>Carlota</i> Carrers de la vila	
11	<i>Gabriela i el seu fill</i> Autocar	
12	<i>Adelaida, Marcel·lí i Carlota</i> Cafè de Silveri, parada de l'autocar	
13	<i>Els cinc personatges</i> L'autocar ha arribat al seu destí	

2. Analitzeu la conducta i els sentiments de cada un dels personatges. Jutgeu el comportament adúlter de Marcel·lí quan viatja a Tortosa per motius de feina.

3. Destrieu aquells detalls del relat que ens permeten saber que es va celebrar un judici a Gabriela.

4. Les referències al judici i el final de la narració ens permeten deduir que Gabriela va matar alguna de les tres persones que l'estaven esperant. Quin motiu la porta a cometre aquest acte?

5. Digueu quines circumstàncies es van anar encadenant perquè s'arribi a aquesta situació final:

Fou la darrera d'eixir. «Potser per això, senyor jutge —diria el cobrador mesos després, durant el procés— ningú no s'adonà, fins que esclafí aquell horrible crit d'agonia, que la Gabriela, vull dir l'acusada, duia a la mà una navalla d'afaitar oberta.» (p. 94)

6. Atreviu-vos a aventurar un pronòstic: qui ha resultat la víctima de l'homicidi? Argumenteu les diferents opinions que es produeixin.

7. Jutgeu vosaltres mateixos la conducta de Gabriela.

8. Busqueu el fragment que permet justificar el títol d'aquest conte. Opineu sobre la creença en les premonicions.

ANNEX 1. Plànol de l'antiga vila de Mequinensa

